

Моят плач

Светител Игнатий Брянчанинов

С какви думи да започна моя плач? Коя първа мисъл измежду печалните си мисли да изкажа? - Всички те са еднакво тежки: всяка, когато застане пред ума, ми изглежда най-тежка; всяка изглежда най-болезнена за сърцето, когато го пробужда, пронизва. Стенанията са се натрупали в гърдите ми, блъскат се в тях, искат да се изтръгнат; но, предреждайки се едно друго, се връщат в гърдите, пораждат в тях странно колебание. Обърна ли взора на ума към отминалите ми дни, това е верига от съблазнявания, верига от грехове, верига от падения! Погледна ли към тази част от живота, която още ми предстои в земното ми странстване, ме обзема ужас; поражда го немощта ми, доказана ми чрез безброй опити. Погледна ли към душата си - няма нищо утешително!

Цялата е в греховни рани; няма грях, на който тя да не е причастна; няма престъпление, с което тя да не е запечатала себе си! Тяло мое, бедно тяло! Усещам смрадта от твоето тление. *Тлението не може да наследи нетление* (1 Кор. 15:50). Твоят жребий е: след смъртта - в тъмницата на гроба, след възкресението - в тъмницата на ада! Каква участ очаква моята душа след раздялата ѝ с тялото? Добре би било, ако пред нея се яви мирен и светъл ангел и отлети с нея към блажените обители на Едем. Но за какво би се явил той? Каква добродетел, какъв подвиг, достойни за небесните жители, ще намери в нея? Не! По-скоро ще я обкръжат пълчища мрачни демони, паднали ангели, ще намерят в нея сродство със себе си, със своето падение, със своите греховни качества, със своята благопротивна воля; ще я отведат, ще я завлекат в своите жилища, жилища на вечна, ужасна скръб, жилища на вечен мрак и същевременно на неугасващ огън, жилища на непрекъснати, безкрайни стенания и мъки.

Такъв виждам себе си и ридая. Ту тихо оскъдни капки сълзи, подобни на капки роса, едва навлажняват зениците на очите ми; ту силен слъзен дъжд се лее по бузите върху дрехите или върху леглото; ту сълзите съвсем пресъхват - само болезнен плач обзема душата. Плача с ума си, плача със сърцето си, плача с тялото си, плача с цялото си същество; усещам плач не само в гърдите си, но и във всички членове на тялото си. Те участват странно и неизказано в плача, изпиват болка от него.

Душо моя! Преди да е настъпило решителното, безвъзвратно време на преминаване в бъдещето, погрижи се за себе си. Пристъпи, прилепи се към Господа с искрено, постоянно покаяние, с благочестив живот съгласно Неговите свети заповеди. Господ е много милостив, безкрайно милостив: Той приема всички прибягващи към Него, очиства греховете на грешниците, изцелява застарелите, зловонни, смъртоносни рани, дарява блаженство на всички вярващи в Него и покоряващи Му се. Разгледай земното си странстване от самото му начало, разгледай големите благодеяния, изляни върху теб от Бога, повери Му съдбата си, търси как да внедриш в себе си Неговата свята воля, покори се на всеблагите Му и премъдри определения. Апостолът отбелязва: Ако бихме изпитвали сами себе си, нямаше да бъдем съдени (1 Кор. 11:31).

Никой, никой преди моето сътворение не е ходатайствал пред моя Творец, Той да ме извика с могъща повеля от нищо в битие. Единственият ми ходатай пред Бога е била Неговата съвечна Нему благодат. Родих се, без да зная, че съществувам - започнах да съществувам, сякаш несъществуващ. Уви! Родих се паднал, започнах да живея вече умрял: в беззаконие съм заченат и в греховна смърт ме роди майка ми (Пс. 50:7). Животът и смъртта заедно бяха началото на моето съществуване. Не знаех, изобщо не разбирах, че живея, че при наличието на живот съм мъртъв, при наличието на съществуване съм загинал. Що за тайнство е раждането на човека в грях? Как неживелият е вече умрял, невървелият е паднал, нищо неизвършилият е съгрешил? Как децата в лоното на праотеца, отделени от него с хилядолетия, са участници в неговия грях? Благоговейно гледа умът ми към Божиите съдби; не ги разбира; не дръзва да ги изпитва; но ги вижда, удивлява им се - и славослови непостижимия, неразгадаемия Бог.

Моето раждане в грях беше беда, по-лоша от самото небитие! Как да не е беда да се родиш за скърбите на бързопреминаващия земен живот и после вечно да съществуваш в мрака и мъченията на ада! Няма за мен ходатаи; сам нямам сили да се измъкна от гибелната пропаст. Ще ме измъкне оттам десницата на моя Бог. След като ме роди чрез моите родители за съществуване, Той ме ражда чрез Себе Си за спасение: умива от греховната сквернота, обновява чрез Духа във водите на кръщението, приема обетите за моята вярност от устата на моя възприемник, изрича върху мен Своето Име, запечатва ме със Своя печат, прави ме причастник на Своето Божество, наследник на Своето Царство. Над мен се извършват чудеса, върху мен се изливат неизречени благодеяния, а в същото време аз нищо не чувствам, нищо не разбирам, не разбирам дори моето битие. Погледна ме Ти, Господи, когато бях ням младенец! Повит с пелени, без разум, без способност за действие, какво Ти донесох аз? Как прие Ти обетите ми? Как, след като ги прие, изля даровете Си? Гледайки към непостижимата Ти благодат, изпадам в недоумение! И сега не мога да правя нищо повече от това, което правех като няколкодневен младенец: с мълчание на езика и на ума Ти принасям младенчески плач и сълзи без каквато и да е мисъл.

И какво Ти въздадох за тези толкова велики благодеяния, излети върху мен по време, когато не ги разбирах? Продължавах да не ги разбирам, да не зная за тях. Погледът ми се обърна към света; временните утехы и служения сред него ми изглеждаха достойнието, предназначението на човека. Смъртта не съществуваше за мен! Земният живот ми се струваше вечен: толкова чужда бе за ума ми мисълта за смъртта. Вечността!... Погледът ми не достигаше до необозримата ѝ далечина! Познавах догматите и учението на Източната Църква, вярвах им, но знанието и вярата ми бяха мъртви. В какво се е състояло падението на човека, в какво се състои спасението му, какви са техните признаци, какви са доказателствата? Нямах никакво опитно, живо знание за това. Считах Божиите заповеди само за старозаветен декалог, а заповедите на моя Спасител, всесветите Му слова - само за нравоучение, следването на което е и полезно, и похвално, не е задължителен дълг. По този начин неизказаният дар на благодатта, даден при кръщението, бе увит като евангелския талант в убруса на

незнанието, закопан, дълбоко скрит в земята - в грижите за придобиване на преходните знания на преходния свят; засипан като с прах с помисли за временно преуспяване и временни наслаждения, за служене на суетата и на тъмната светлина на суетния век.

Детството ми бе преизпълнено със скърби. Тук виждам Твоята ръка, Боже мой! Нямах пред кого да открия сърцето си; започнах да го изливам пред моя Бог, започнах да чета Евангелието и житията на Твоите светии. Почти непроницаема завеса лежеше за мен върху Евангелието; Твоите Пименовци, Твоите Сисоевци, Твоите Макариевци ми правеха чудно впечатление. Мисълта, често литваща към Бога чрез молитва и четене, започна малко по малко да внася мир и спокойствие в душата ми. Когато бях петнадесетгодишен юноша, неизказана тишина залъха в ума и сърцето ми. Но аз не я разбирах, мислех, че това е обичайното състояние на всички хора.

Такъв постъпих на военна и заедно с това на научна служба, не по мой избор и желание. Тогава не смеех, не умеех да желая нищо; защото не бях намерил още Истината, още не бях Я видял ясно, за да Я пожелаю! Човешките науки, изобретения на падналия човешки разум, станаха предмет на моето внимание; устремих се към тях с всички сили на душата си; неопределените занимания и религиозните усещания останаха настрана. Изминаха почти две години в земни занимания, в душата ми се роди и вече порасна някаква страшна пустота, появи се глад, появи се непоносима тъга по Бога. Започнах да оплаквам нехайството си, да оплаквам забравата, на която бях предал вярата, да оплаквам сладостната тишина, която бях изгубил, да оплаквам празнотата, която бях придобил, която ми тежеше, ужасяваше, изпълвайки ме с усещане за сирачество, за лишаване от живот! И наистина, това бе мъка на душа, отдалечила се от истинския си живот, Бога. Спомням си: вървя по улиците на Петербург в курсантска униформа и сълзите като дъжд се леят от очите ми!... Защо сега не плача така! Сега сълзите са ми по-нужни! Преполових живота си; дните, месеците, годините потекоха по-бързо; носят се към гроба, откъдето няма връщане, след който няма покаяние и поправяне.

Разбиранията ми бяха вече зрели; търсех в религията определеност. Несъзнателните религиозни чувства не ме удовлетворяваха; исках да видя вярното, ясното, Истината. По онова време разнообразни религиозни идеи занимаваха и вълнуваха северната столица, препираха се, бореха се помежду си. Нито едната, нито другата страна не се нравеше на сърцето ми; то не им се доверяваше, плашеше се от тях. Потънал в тежки размисли, съблякох униформата на курсант и облякох униформата на офицер. Съжалявах за курсантската униформа: в нея можеше, като отида в Божия храм, да заста на сред тълпата войници, сред тълпата на простолюдието, да се моля и да ридая колкото на душата ѝ е угодно. Не до веселия, не до развлечение му беше на юношата! Светът не ми предлагаше нищо примамливо: бях така студен към него, сякаш светът бе съвсем без съблазни! И наистина - те не съществуваха за мен: умът ми бе целият потопен в науката и заедно с това гореше от желание да узнае къде се крие истинската

вяра, къде се крие истинското учение за нея, чуждо и на догматически, и на нравствени заблуждения. Междувременно пред погледа ми вече се появиха границите на човешките знания във висшите, окончателни науки. Като достигнах до тези граници, попитах науките: „Какво давате като собственост на човека? Човекът е вечен и собствеността му трябва да бъде вечна. Покажете ми тази вечна собственост, това сигурно богатство, което бих могъл да взема със себе си зад пределите на гроба! Досега виждам само знания, давани, така да се каже, за поддръжка, завършващи със земята, неможещи да съществуват след раздялата на душата с тялото. За какво служи изучаването на математиката? Предметът ѝ е материята. Тя открива известен вид закони на материята, научава човека да я изчислява и измерва, прилага изчисленията и измерванията към потребностите на земния живот. Посочва съществуването на безкрайна величина като идея зад пределите на материята. Точното познание и определение на тази идея логически е невъзможно за всяко разумно, но ограничено същество. Математиката посочва числа и мерки, някои от които - поради значителната си големина, а други - поради крайно малките си стойности, не могат да се подчинят на изследване от страна на човека; тя посочва съществуването на познания, към които човек има вроден стремеж, но към които науката няма средства да го издигне. Математиката само прави намек за съществуването на предмети извън обсега на нашите сетива, физиката и химията откриват друг вид закони на материята. Преди науката човек дори не е знаел за съществуването на тези закони. Откритите закони разкриха съществуването на безброй други, още неоткрити закони. Някои от тях не са обяснени, въпреки усилието на човека да ги обясни, други и не могат да бъдат обяснени поради ограничеността на силите и способностите на човека. „Изглежда - казваше ни красноречивият и умен професор Соловьев(1), произнасяйки въведението в химията, ние затова и изучаваме тази наука, за да узнаем, че нищо не знаем: такова необятно поле от познания открива тя пред зора на ума!

(1)Професор Михаил феодорович Соловьев от Санкт-Петербургския университет четял лекции по физика в долния, а по химия - в горния офицерски клас на Главното инженерно училище, по-късно - Николаевска Академия.

Така нищожни са придобитите от нас знания на това поле! Тя с осезателна яснота доказва и убеждава, че материята, макар тя като материя да би трябвало да има свои граници, не може да бъде постигната и определена от човека и поради обширността си, и поради много други причини. Химията проследява постепенното раздробяване на веществото, довежда го до финост, едва достъпна за човешките сетива, в това фино състояние на веществото още вижда сложност и възможност за разлагане на съставни части, още по-фини, макар самото разлагане да е вече невъзможно. Човекът не вижда края на раздробяването на веществото, а така също - и на увеличаването на числата и мерките. Той разбира, че безкрайното трябва да бъде и нематериално; и обратно, всичко крайно по необходимост трябва да бъде и материално. Но това е неопределена идея; определено е нейното съществуване. Освен това, физиката и химията се

ограничават само във веществото, разширяват познанията за употребата му за временните, земни нужди на човека и на човешкото общество. По-малко положителна в сравнение със споменатите науки е философията, с която падналият човек особено се гордее. Естествените науки менрестанно се опират на веществения опит, доказват с него верността на приетите от тях теории, които без такова доказателство нямат място в науката, философията е лишена от сигурно средство за постоянно убеждаване чрез опит. Множеството различни системи, несъгласни помежду си, противоречащи една на друга, вече уличават човешкото любомъдрие в непритежаване на положително познаване на Истината. Какъв простор е даден във философията за произвол, мечтателност, измислици, велеречиво бълнуване, нетърпими от точната, определената наука! При все това философията обикновено е много доволна от себе си. С измамната ѝ светлина в душата влизат преизобилно самомнение, високоумие, превъзнасяне, тщеславие, презрение към ближните. Слепият свят я обсипва като негова с похвали и почести. Задоволяващият се с познанията, давани от философията, не само не получава правилни разбирания за Бога, за самия себе си, за духовния свят, но, напротив, заразява се с превратни разбирания, покваряващи ума, правещи го неспособен, като заразен и увреден от лъжа за общение с Истината (2 Тим. 3:8). Светът не позна Бога в премъдростта Божия (1 Кор. 1:21) - казва Апостолът. Плътското мъдруване е смърт, плътското мъдруване е вражда против Бога: на закона Божий то се не покорява, нито пък може (Рим. 8:6, 7), защото това не е свойствено за него. Гледайте, братя, да ви не увлече някой с философия и с празна измама според човешкото предание, според стихийте световни, а не според Христа, в Когото са скрити всички съкровища на премъдростта и на знанието (Кол. 2:8, 3). философията, бидейки изчадие на човешкото падение, ласкае това падение, маскира го, пази го и го храни. Тя се страхува от учението на Истината като смъртоносна присъда за себе си (1 Кор. 3:18). Състоянието, до което философията довежда духа ни, е състояние на самоизмама, на душевна гибел, което напълно проличава от приведените по-горе думи на Апостола, който повелява на всички желаещи да придобият истинско познание от Бога, да отхвърлят знанието, давано от любомъдрието на падналото човечество. Никой да не се мами — казва той, — ако някой от вас мисли, че е мъдър на тоя свят, нека стане безумен, за да бъде мъдър (1 Кор. 3:18). Истинската философия (любомъдрие) се съвместява в единното Христово учение. Христос е Божията Премъдрост (1 Кор. 1:24, 30). Който търси премъдрост извън Христа, той се отрича от Христа, отхвърля премъдростта, придобива и усвоява лъжовен разум, притежание на падналите духове.

За географията, геодезията, за езикознанието, за литературата, за другите науки, за всички занаяти не си струва да споменаваме — всички те са за земята; необходимостта от тях за човека завършва със завършването на земния живот, в повечето случаи - много по-рано. Ако употребя цялото време на земния си живот за придобиване на знания, завършващи със земния живот, какво ще взема зад пределите на грубото вещество?

Науки! Дайте ми, ако можете да дадете, нещо вечно, положително, дайте ми нещо неотнимаемо и сигурно, достойно да бъде наречено собственост на човека! - Науките мълчаха. След задоволителния отговор, след действително нужния, жизнен отговор, се обръщам към вярата. Но къде се криеш ти, истинска и свята вяра? Не можах да те разпозная във фанатизма, който не беше запечатан с Евангелска кротост; той дишаше разгорещеност и превъзнасяне! Не можах да те разпозная в своеволното учение, отделящо се от Църквата, съставящо своя нова система, суетно и гордо провъзгласяващо откриването на нова, истинска християнска вяра, осемнадесет столетия след въплъщението на Бог-Слово(2).

(2)Тук се имат предвид някои религиозни партии, които привличали към себе си вниманието на северната столица през 1923 и 1824 година.

Ах! В какво тежко недоумение плаваше душата ми! Как ужасно се мъчеше тя! Какви вълни на съмнения, раждащи се от недоверчивост към себе си, от недоверчивост към всичко, което шумеше, викаше около мен, от незнание, невиждане на истината, се надигаха срещу нея.

И започнах често, със сълзи, да умолявам Бога да не ме предава в жертва на заблудението, да ми посочи правия път, по който да мога да насоча към Него невидимото си шествие с ум и сърце. Внезапно ми се явява мисъл... сърцето се хвърля към нея като в обятията на приятел. Тази мисъл ми внушаваше да изуча вярата в източниците - в писанията на светите Отци. „Тяхната святост - ми казваше тя - поръчителства за тяхната вяроност: тях избери за свои ръководители.“ - Подчинявам се. Намирам начин да получа съчинения на свети Божии угодници; с жажда започвам да ги чета, дълбоко да ги изследвам. След като прочитам едни, се захващам с други, чета, препрочитам, изучавам. Какво ме порази преди всичко в писанията на отците на Православната Църква? - Това е тяхното съгласие, съгласие чудно, величествено. Осемнадесет века, чрез устата им свидетелстват единогласно едно учение, Божествено учение! Когато в ясна есенна нощ гледам към чистото небе, осеяно с безброй звезди, толкова различни по големина, излъчващи една светлина, тогава си казвам: такива са писанията на отците. Когато в летен ден гледам към обширното море, покрито от множество различни плавателни съдове с техните вдигнати платна, подобно на бели лебедови криле, плавателни съдове, носещи се под един вятър, към една цел, към едно пристанище, тогава си казвам: такива са писанията на отците. Когато слушам строен многоброен хор, в който различни гласове в изящна хармония пеят една Божествена песен, тогава си казвам: такива са писанията на отците. Впрочем, какво учение намирам в тях? Намирам учение, повторено от всички отци, учение, което гласи, че единственият път към спасение е неотклонното следване на наставленията на светите Отци. „Видял ли си - казват те - някого прелъстен от лъжеучение, погинал от неправилен избор на подвиг, знай: той е последвал себе си, своя разум, своето мнение, а не учението на отците“(3), от което е съставено догматическото и нравствено предание на Църквата. С него тя като с безценно имущество, препитва чедата си.

(3) Преподобни авва Доротей. Поучение 5.

Тази мисъл е изпратена от Бога, от Когото е всеки добър дар, от Когото е и добрата мисъл - началото на всяко благо. Така твърдят отците, така става ясно от самата същност на нещата(4).

(4) Свети Йоан Златоуст. Молитва 7 преди лягане, 16 прошение.

Тази мисъл бе за мен първото пристанище в страната на истината. Тук душата ми намери отдох от вълнението и ветровете. Добра, спасителна мисъл! Мисъл - безценен дар от всеблагия Бог, Който иска всички човеци да се спасят и да достигнат до познание на истината! Тази мисъл стана основният камък за духовното изграждане на моята душа! Тази мисъл стана моята пътеводна звезда! Тя започна постоянно да осветява за мен много трудния и много скръбен, тесен, невидим път на ума и сърцето към Бога. - Погледнах към религиозния свят от тази мисъл и видях: причината за всички заблуди се състои в незнанието, в забравянето, в отсъствието на тази мисъл.

Такива са благодеянията, с които ме надари моят Бог! Такова е нетленното съкровище, упътващо към блажената вечност, изпратено ми свише от горния престол на Божествената милост и Премъдрост. С какво да се отблагодаря на Благодетеля? - Нима само с това, че ще посветя целия си земен живот на изследване и търсене на Бога, на служене Нему! Но с това ще вздам ли благодарност?

- Само ще си направя ново, по-голямо благодеяние. Бог, Сам Бог, чрез добра мисъл вече ме отдели от суетния свят. Живеех в света, но не бях на общия, широк, гладък път: добра мисъл ме бе повела по отделна пътека към извори с прохладна жива вода, из плодородни страни, из живописна, но често дива, опасна, пресечена от пропасти, крайно уединена местност. По нея рядко странства пътник.

Четенето на отците с пълна яснота ме убеди, че спасението в лоното на Руската Църква е несъмнено, от което са лишени религиите на Западна Европа, като несъхранили в цялост нито догматическото, нито нравственото учение на първоначалната Христова Църква. То ми откри какво е направил Христос за човечеството; в какво се състои падението на човека, защо е необходим Изкупител, в какво се състои спасението, дадено и давано от Изкупителя. То твърдеше пред мен: „Трябва да развиеш, да усетиш, да видиш в себе си спасението, без което вярата в Христа е мъртва, а християнството е дума и име без осъществяване!“ То ме научи да гледам на вечността като на вечност, пред която е нищожен и хилядолетен земен живот, а не само нашият, измерван с някакво си половин столетие. То ме научи, че трябва да прекарвам земния живот в подготовка за вечността, както в преддверията се приготвят за влизане във великолепните царски дворци. То ми показа, че всички земни занимания, наслаждения, почести, преимущества - са празни играчки, с които играят и за които проиграват блаженството на вечността възрастните деца. Какво означава пред Христа всичко земно? Пред Христа, всемогъщия Бог, Който дава Себе Си за

имущество, за вечен дар и собственост на пращинката -човека?... Видимият свят не заслужава човек да му служи и да се занимава с него! С какво възнаграждава той слугите си? Първо - с играчки; после - с гроб, тление, тъмна неизвестност на бъдещето, ридание на ближните и скорошно забравяне от тях. Други са наградите при Христовите слуги: те прекарват тукашния живот в изучаване на истината, в съзиждане на себе си чрез нея. Претворени от нея, биват запечатани от Светия Дух, влизат във вечността, вече накратко запознати с вечността, след като са приготвили за себе си блаженство в нея, известени за спасението: Духът Божий -казва Апостолът — всичко изпитва, дори и Божиите дълбини (1 Кор. 2:10 — слав.); знанието за тях Той предава на Своите причастници. Светите отци с пълна яснота излагат това в свещенолепните си писания.

Охладня сърцето ми към света, към неговите служения, към неговото велико, към неговото сладостно! Реших да оставя света, да посветя земния си живот на познание на Христа, на усвояване на Христа. С това намерение започнах да разглеждам манастирското и светското духовенство. И тук срещнах трудност; увеличавах я за мен младостта и неопитността ми. Но виждах всичко отблизо и след постъпването ми в манастира не намерих нищо ново, неочаквано. Колко препятствия имаше пред това постъпване! Няма да споменавам за всички; самото ми тяло викаше към мен: „Къде ме водиш? Аз съм така слабо и болнаво. Ти видя някои манастири, запозна се накратко с тях: животът в тях е непоносим за теб и поради моята немощ, и поради твоето възпитание, и поради всички други причини.“ Разумът потвърждаваше доводите на плътта. Но чух глас, глас в сърцето, мисля, гласът на съвестта или може би на Ангела-пазител, който ми каза Божията воля; защото гласът беше решителен и повелителен. Той ми каза: „Твой дълг, безусловен дълг е да направиш това!“ Гласът бе толкова силен, че представите на ума, жалостивите, основателни на пръв поглед убеждавания на плътта изглеждаха нищожни пред него. Без порив, без разгорещеност, като пленник, увлечен от непреодолимо сърдечно чувство, от някакъв непостижим и неизясним призив, постъпих в манастир.

Постъпих в манастир, както се хвърля обезумял, затваряйки очи и без да мисли, в огън или бездна, както се хвърля воин, увлечен от сърцето, в кървава сеч, на явна смърт. Звездата, моята ръководителка, добрата мисъл, дойде да ми свети в уединението, в тишината, или по-правилно, в мрака, в бурите манастирски. Според учението на отците монашеският начин на живот, единствено подходящ за нашето време, е живот под ръководството на Отческите писания със съвета на преуспели, съвременни братя; този съвет също трябва да бъде проверен по писанията на отците(5).

(5)Известно е, че по този въпрос свети Мгнатий е имал особено мнение. Причината за това е в неговия личен духовен път и горчив личен опит. Той е смятал, че по негово време животът по послушание е невъзможен, но по същото време духовното старчество и животът по послушание са процъфтявали в Оптина Пустиня, където е имало опитни старци със свои послушници, във Валаам, в Глинската света

обител и в други обители в Русия; също така в Румъния, Гърция, на Атон, където тази традиция не е прекъсвала; техният живот е описан в съответните жития и патерици.

Отците от първите векове на Църквата особено съветват християнина да търси Боговдъхновен ръководител, да му се предаде в съвършено, безусловно послушание, наричат този път, какъвто той и е, най-кратък, най-сигурен, най-приятен на Бога. Отците, отделени от Христовите времена с хилядолетие, повтаряйки съвета на своите предшественици, вече се оплакват от редкостта на Боговдъхновените наставници, от появилото се множество лъжеучители, и предлагат за ръководство Свещеното Писание и Отческите писания.

Отците, близки до нашето време, наричат Боговдъхновените ръководители достойние на древността и вече решително завещават като ръководство Свещеното и Светото Писание и проверявания по тези Писания, приеман с най-голяма предпазливост и внимание съвет, на съвременни и съжителстващи братя. Бих желал да бъда под ръководството на наставник; но не ми се удаде да намеря наставник, който напълно да ме удовлетвори, който да би бил оживено учение на отците. Впрочем, чух много полезни, много действително нужни неща, които се превърнаха в основни принципи на моето душеназидание. Да упокои Господ в място злачно, в място прохладно, в място на светлина и блаженство починалите благодетели на душата ми! Да дари по-голямо духовно преуспяване и благополучна кончина на още тичащите на попрището на земното странстване и труженичество!

Ще кажа тук моето бедно слово за руските манастири, слово - плод на многогодишно наблюдение. Може би написано на хартия, то ще послужи на някого! Отслабна монашеският живот поради това, че се намира в неразривна връзка с християнския свят, който, отделяйки за монашеството слаби християни, не може да изисква от манастирите силни монаси подобно на древните, когато и християнството, което живеело сред света, преизобилствало от добродетели и духовна сила. Но манастирите като учреждение на Светия Дух още излъчват лъчи светлина към християнството; там още има храна за благочестивите; още има спазване на евангелските заповеди; там още има строго и догматическо, и нравствено Православие; там, макар и рядко, крайно рядко, се намират живи скрижали на Светия Дух. Забележително е, че всички духовни цветя и плодове са израснали в тези души, които с отдалечаване от запознанства извън и вътре в манастира са обработили себе си чрез четене на Писанието и на светите Отци, при вяра и молитва, одушевена от смирение, но могъщо покаяние. Където не е имало такова обработване, там има безплодие.

В какво се състои заниманието на монасите, заради което е създадено и самото монашество? То се състои в изучаването на всички заповеди, на всички слова на Изкупителя, в усвояването им с ум и сърце. Монахът става зрител на две човешки природи: на повредената, греховна природа, която той вижда в себе си, и на обновената, свята природа, която вижда в Евангелието. Декалогът на Стария Завет

отсичал грубите грехове; Евангелието изцеля ва самата природа, боледуваща от грях, придобила чрез падението греховни свойства. Монахът трябва при светлината на Евангелието да влезе в борба със самия себе си, с мислите си, със сърдечните си чувства, с усещанията и пожеланията на тялото, със света, враждебен спрямо Евангелието, с князете на този свят, стараещи се да задържат човека в своя власт и плен. Всесилната Истина го освобождава (Йоан. 8:32); всеблагият Свети Дух запечатва освобождения от робството на греховните страсти, обновява го, въвежда го в потомството на Новия Адам. Съвършенството на християнството се постига в монашеството и монасите служат като светлина за братята си, живеещи в света, заети, разсеяни с неговите грижи и служения, неможещи нито дълбоко да вникнат в Евангелието, нито да го оживят в себе си в нужното развитие и пълнота. За монашеството може да мисли лековато или с презрение само този, който, наричайки се християнин, има най-повърхностно, мъртво понятие за християнството.

За да укрепнат и да възмъжеят в монаха евангелските свойства, непременно са нужни скърби и изкушения. Кротостта му трябва да бъде изпитана; смирението му трябва да бъде изпитано; търпението и вярата му също трябва да бъдат изпитани. Трябва да бъде изпитано - по-скъпи ли са му Евангелието, Христовите слова и заповеди, в които има вечен живот, по-скъпи ли са му те от предимствата, удобствата и обичаите на света, по-скъпи ли са му от самия живот? Тежко изглежда отначало влизането в изкушения; но без тях е невъзможно човек да се научи на прощаване на всички обиди, на любов към враговете, на виждане във всичко на Божия промисъл, на тези най-високи, окончателни по отношение на ближния заповеди на Евангелието. А ако вътрешният човек не бъде формиран от всички заповеди, той не може да стане жилище на Светия Дух. Привлякох Духа, - казва свети Давид — защото желяех заповедите Ти (Пс. 118:131 - слав.). Без слизане на Духа няма християнско съвършенство. Скърбите и изкушенията са считани от Свещеното Писание и от отците за най-голям Божи дар, служат за подготвително обучение към безмълвие, в което монахът достига до най-сигурно очистване, а поради това - и до най-изобилно просвещение. Отците сравняват скърбите на монаха, предшествващи встъпването в безмълвие, с предкръстните Христови страдания, а безмълвието - с разпване на кръст и погребение, след което ще последва възкресение.

Това разбрах своевременно от Отческите писания. Свещената система, която Божественият промисъл е написал за Божиите служители, ме поразяваше с удивление. Бях привлечен със сърдечна любов към съзерцание на чудната система. Особено ми харесваше учението по този въпрос на Варсануфий Велики. Струваше ми се, че то се произнасяше към мен: от само себе си беше усвоявано от душата ми. „Като слушаш внимателно думите на Апостола: за всичко благодарете (1 Сол. 5:18), пригответи се да благодариш за всичко - написал Великият до един от учениците си, когато подготвял в пещта на общежитието за живот в затвор - и намираш ли се в скърби или нужди, или в притеснения, или в болести и телесни трудове, за всичко, което те постига, благодари

на Бога. Надявам се, че и ти ще достигнеш до Неговия покой (Евр. 4:3); защото през много скърби трябва да влезем в царството Божие (Деян. 14:22). И така, не се съмнявай в душата си и по никаква причина не отпадай духом, не се разслабвай със сърцето си, но си спомняй Апостолските думи: макар и външният ни човек и да тлее, но вътрешният от ден на ден се подновява (2 Кор. 14:16). Ако не претърпиш страдания, не ще можеш да се качиш на кръста. А когато най-напред понесеш страдания, ще влезеш и в пристанището на Неговия покой, и ще безмълвстваш без каквито и да било грижи, имайки душа, утвърдена в Господа и винаги прилепяща се към Него“. Друг брат изразил пред свети Антоний Велики своето желание за безмълвие. Великият му отговорил: „Брате! Човек, който има дългове, ако първо не изплати дълговете си, където и да отиде, където и да се премести да живее - в град или в село, навсякъде си остава длъжник. Никъде няма възможност да живее спокойно. А когато заради своите дългове бъде подложен на оскърбления от страна на хората и като се засрами, намери отнякъде пари и изплати дълговете, тогава, като стане свободен, смело, с голямо дръзновение може или да пребивава сред човешко общество, или да живее в уединение. Така и монахът, когато се постарее според силата си да понесе оскърбления, хули, лишения, тогава се научава на смирение и на духовен подвиг. Заради смирението и подвига му се прощават съгрешенията му, както свидетелства Писанието: Погледни моето смирение и моя труд и прости всичките ми грехове (Пс. 24:18 -слав.). Помисли, колко оскърбления и хули е претърпял нашият Владика Иисус Христос преди кръста; чак след като ги претърпял, Той се качил на кръста. По подобен начин никой не може да достигне до истинско и плодно безмълвие, никой не може да влезе в светия покой на съвършенството, ако преди това не пострада заедно с Христа и не претърпи всичките Му страдания, помнейки наставлението на Апостола: ако с Него страдаме, с Него ще се и прославим (Рим. 8:17). Не се заблуждавай: друг път към спасението, освен този, няма. Господ да ти помогне по волята Си да положиш здрави основи на твоята къща върху твърд камък, както е заповядал Той в Евангелието (Мат. 7:24,25). А камъкът е Христос (1 Кор. 10:4)“. Скоро след постъпването ми в манастир върху мен започнаха да се изливат скърби като очистителна вода. Това бяха и вътрешни борби, и нашествия на болести, и угнетяване от нужда, и сътресения от собственото ми незнание, неопитност и неблагоразумие; скърбите от хората бяха умерени. За да ги изпитам, бе нужно особено поприще. По непостижимите съдби на Промисъла бях настанен в тази обител, разположена в съседство със северната столица, която, докато живеех в столицата, не исках дори да виждам, считайки я по всичко за несъответстваща на моите духовни цели. През 1833 година бях извикан в Сериевата пустиня и бях направен неин игумен. Негостоприемно ме прие обителта Сергиева пустиня. Още през първата година след пристигането ми в нея бях поразен от тежка болест, през втората година - от друга, през третата - от трета: те отнесоха остатъците от оскъдното ми здраве и сили, направиха ме изнурен, постоянно страдащ. Тук се повдигнаха и зашептяха завист, злоречие, клевета; тук бях подлаган на тежки, продължителни, унижителни наказания,

без съд, без ни най-малко разследване, като безсловесно животно, като безчувствен истукан; тук видях врагове, дишащи непримирима злоба и жажда за моята гибел; тук милосърдният Господ ме удостои да позная неизразими с думи радост и мир на душата; тук Той ме удостои да вкуся духовна любов и сладост, докато срещях моя враг, търсещ главата ми - и лицето на този враг стана в очите ми сякаш лице на светъл Ангел. Опитно познах тайнственото значение на Христовото мълчание пред Пилат и иудейските първосвещеници. Какво щастие е да бъдеш жертва, подобно на Иисус! Или не! Какво щастие е да бъдеш разпнат близо до Спасителя, както е бил разпнат някога блаженият разбойник, и заедно с този разбойник с убеденост на душата да изповядваш: „Получавам заслуженото според делата си; спомни си за мене, Господи, кога дойдеш в царството Си!“ (Лук. 23:41, 42).

Достигнал четиридесетгодишна възраст, унищожен от болести, разтърсен от много скърби, изнемощял, неспособен поради самото изтощаване на телесните сили за деен живот, какво да кажа за участта си? - Не виждам пред себе си човек, чиято участ да би била силно желана и завидна за мен. Аз съм грешник, достоен и за временни, и за вечни наказания; но не завиждам на жребия на никого от човеците. Щом погледна към греховете си, те всяват в мен ужас; но и за ужасните грешници има Изкупител. - Владетели на земята, Пастири на Църквата, Отци и Братя! Аз вече съм негоден да ви служа. За какво служение е годен окованият от недъзи, прикованият от тях към леглото, държаният безизходно в килията? Изхвърлете ме, изхвърлете ме като негоден слуга, служещ само за бreme за вас! Не ще ви тревожа с никакви молби, с никаква грижа за мен. Не ми е нужна градина с разкошна сянка и благоухайни цветя; не са ми нужни много слуги; ще ми послужи заради Христовото име някой смирен монах; ще ми изпрати средства за храна и дрехи някой христороубец; не са ми нужни обширни покои, не ми е нужно никакво земно развлечение. Отпуснете ме, отпуснете болния, негодния за нищо! Ще си намеря отдалечен от столичния шум, отдалечен от градове и села, малко известен приют, уединен и тих; там в самота ще довлека до гроба дните си. Болнавестта ми прави тишината на уединението необходима за мен. Искате да знаете, нима в душата ми не се таи никакво желание? - Мога да задоволя любопитството ви. Аз съм грешник: жадувам за покаяние.

Напускам човеците; те са слепи инструменти във всемогъщата десница на Промисъла; привеждат в изпълнение това, което Той повелява или допуска. Чрез обращението към човеците исках да принеса дан на любов и уважение към ближния, дан най-приятен, услаждащ сърцето на принасящия. Светът, зает със своята суета, със своите грижи, развлечения и преуспяване, дори не обръща внимание на думите ми: за него е непонятен, странен гласът на душа, усетила нужда от покаяние и безмълвие.

Непостижими, всесилни, всеблагии, всепремъдри Боже и Господи мой, Създателю и Спасителю! В сълзи и прах пред Теб аз съм нищожна прашичка, извикана от Теб към съществуване и усещане, допусната до размишление и желание! Ти виждаш сърцето ми; Ти виждаш дали в съкровената му дълбина се пази това слово, което възнамерявам

да произнеса с ум и уста! Ти знаеш преди моята молба какво желая да Те помоля; в Твоите съдби вече е решено дали ще бъде изпълнена или отхвърлена моята молба. Но Ти си ми дарил самовластие и аз дръзвам да принеса пред Теб, да произнеса пред Теб желанието на моето окаяно, на моето бедстващо, на моето изранено сърце! Не слушай моето сърце, не слушай думите на молитвата ми, не постъпвай с мен според волята ми; но направи това, което Ти е угодно, което Твоята всесвята, премъдра воля избира и назначава за мен. При все това ще кажа желанието на сърцето си; ще изразя с думи стремежа на моето самовластие!... Покаяния двери отверзи ми (Отвори ми вратите на покаянието), Човеколюбче! Блудно преживях живота си, достигнах до единадесетия час; всичките ми сили секнаха; не мога да изпълнявам заповеди и служения с моето изнемоляло тяло; дари ми да Ти принеса поне покаяние, за да не ми се наложи да си тръгна от хотела на света чужд на всяка надежда. Ти виждаш моята немощ, немощ на душата и тялото! Не мога да стоя срещу лицето на страстите и съблазните! Изведи ме в уединение и безмълвие, за да мога там да се потопя цял, и с ум, и със сърце, и с тяло, в покаяние... Милосърдни Господи, утоли моята неутолима, изяждаща ме жажда: дари ми покаяние! Ти, Който си излял върху мен толкова много, безчислени благодеяния, завърши ги и ги препълни с даряване на покаяние! Владико всесвети! Не ме лишавай от дара, за получаването на който в безумието си от толкова време Те умолявам, без да знам какво искам, без да знам, годен ли съм да получа дара, без да знам, ще го запазя ли, ако го получа. Един от Твоите служители, осветен и просветен от Светия Дух, е казал: „Извън безмълвието няма истинско покаяние“. Св. Исаак Сирий

Тези думи поразиха грешната ми душа, забиха се в паметта ми, пронизват ме като с меч всеки път, щом споменът за тях се възобнови. Като не виждам в себе си покаяние, изпадам в недоумение; принуждавам себе си към покаяние, но неволно се срещам с грижи, разсейвания - те грабват от мен покаянието. Не мога да го задържа сред шума и смущенията: отива си, изплъзва се, оставя ме с пустота и безнадеждност. Многомилостиви Господи! Дари ми покаяние, давано чрез безмълвието, покаяние постоянно, покаяние, можещо да очисти сквернотата на душата и тялото, покаяние, което Си дарил на всички, които Си избрал и Си призовал при Себе Си, чиито имена са определени за вписване в книгата на живота, за които си определил вечно да гледат Твоята слава и вечно да славословят Твоята милост. Дарът на покаянието за мен е по-скъп и по-силно желан от съкровищата на целия свят. Очистен от покаянието, да видя Твоята непорочна воля, непогрешимия път към Теб и да известя за тях на братята си! Скъпи мои приятели, които сте свързани с мен чрез връзките на дружбата в Господа, не тъгувайте за мен, не скърбете за моето заминаване. Отивам си тялом, за да се приближа духом; на пръв поглед се изгубвам за вас, но всъщност вие ме придобивате. Връчете ме на покаянието: то ще ме върне на вас очистен, просветен и ще ви възвестя слово на спасение, словото Божие. Покаяния двери отверзи ми (Отвори ми вратите на покаянието), човеколюбиви Господи, дари ми вечно спасение заедно с всичките ми приятели, които са ме възлюбili в Теб, та всички във вечно блаженство, с радост и неизказано наслаждение да славословим Отца и Сина и Светия Дух, Бога, Единия и

Триипостасен, явил на човешкия род любов и милост, надвишаваща словото, надвишаваща разбирането! Амин.

7 януари 1847 година

По това време архимандрит Игнатий поради напълно разстроеното си здраве помолил да го уволнят от длъжността игумен на Сергиевата пустиня и да бъде преместен в Николаевския Бабаевски манастир на покой; но бил пуснат в отпуск и прекарал десет месеца в споменатия манастир.

Издателство- Светогорски български манастир "Св. вмчк. Георги Зограф"

[ПРАВОСЛАВНИ ЕЛЕКТРОННИ КНИГИ](#)